Чыла эл пролэтар-шамыч, ушныза!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

№ 40 (476) 1937 ий 10 август, кушкыжмо № 40 (476)

МЎНДЎР ЭРВЭЛ ГРАНИЦЫМ АРАЛЫМАШТЭ

ОКДВА-лан 8 ИЙ

6 августышто Особо Краснознамьонно Дальнэвосточно Армийлан 8 ий тэмын. Шкэ эллан мучашдымын прэданнэ улшо ОКДВА-н бойэцшэ-влак Совэт Элын границыжым шинча сорта сэмын аралэн шогат.

1929 ий 6 августышто Ворошилов йолташ приказым пуэн. Тидэ приказыштыжэ Мўндўр Эрвэл тэрриторийыштэ улшо чыла вооружонно вийым иктыш ушаш да тудлан „Особо Дальнэвосточно Армий" лўмым пуаш ончыктэн. Армий командуйущийлан Бльухэр йолташ шогалталтын.

Особо Дальнэвосточно Армий Совэт границым пудырташ тӧчышӧ шамычлан коч кунамат пэнгыдэ отпорым пуэн шогэн. ОКДВА радамыштэ мэмнан шочмо элын патриотшо - шамыч воспитатлалтыт. Вийым, илышым чаманыдэ нуно Мўндўр Эрвэлын границыжым пэнгыдэмдат, шкэ гэроизмыштым ончыктат.

1930 ий 1 йанварыштэ СССР ЦИК ОКДВА бойэц влакын пролэтар рэвольуцылан мучашдымын прэданнэ улмым ончыктымыштлан Особо Дальнэвосточно Армийым Йошкар знамьа ордэн дэнэ наградитлэн.

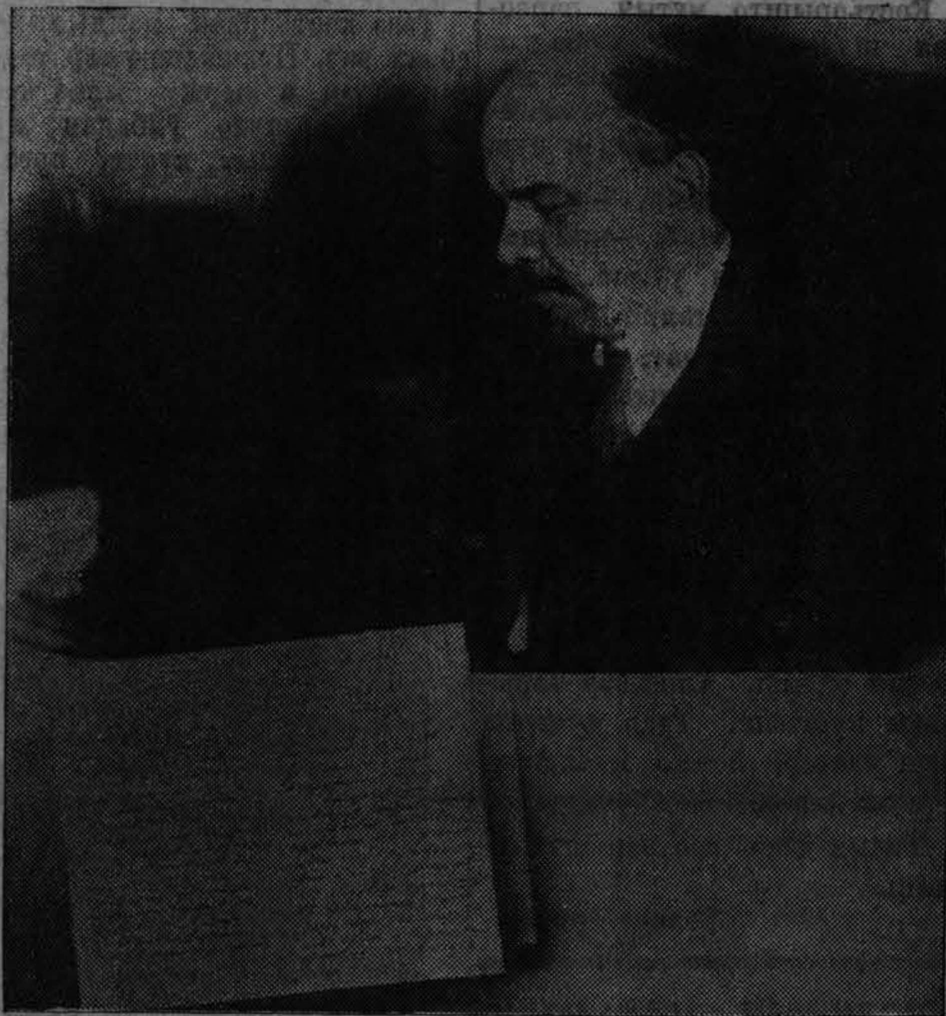
ОКДВА-н кандашымшэ ийдалыкшэ кэчын бойэц-влак шочмо эллан прэданнэ улмыштым, мэмнан ўмбак кэч могай тушман кэржалтэш гынат, тудым шырпын лаштырташ йамдэ улмыштым адак икана ончыктэныт.

5 августышто Хабаровскэш Особо Краснознамьонно Дальнэвосточно Армийлан 8 ий тэммэ лўмэш торжэствэннэ засэданьэ лийын.

ГРОМОВ, ЙУМАШЭВ да ДАНИЛИН СОВЭТ УШЭМЫШ ТОЛАШ ЛЭКТЫНЫТ

5 августышто Ньйу-Иорк гыч тыгай увэрым налмэ: Громов, Иумашэв да Данилин Совэт Ушэмыш „Нормандия" пароход дэнэ толаш лэктыныт. Совэт льотчик-шамычым ужатэн колташ пристань дэн „Нормандий" бортыш пэш шуко калык погынэн. Льотчик-шамычлан пэлэдышым кышкэныт, нуным прощатлэн саламлэныт. Фотограф-шамычлан паша лийын. „Исслэдоватэль клуб" гыч дэлэгацэ мийэн. Тидэ дэлэгацым палымэ польарнэ амэрикан исслэдоватэль Стифансон вуйлатэн. Тылэч посна палымэ шуко исслэдоватэль дэн льотчик-шамычат лийыныт. Совэт льотчик-шамыч „Нормандия" палуб гыч радио дэнэ ойлэныт. Нуно амэрикан калыкын пэш шокшын вашлиймыжлан таум ыштэныт да комэрчэский транспольарнэ йуж корно лийын шуэшак манын ўшандарэн ойлэныт. Льотчик-шамычын ойлымыштым радио дэнэ чыла эллашкэ увэртарымэ.

Пароходын кайаш тарванымыжэ дэч ончыч совэт льотчик-шамыч США государствэннэ сэкрэтарь Хэллан, войэннэ министр Вудринглан, торговльо министр Ропэрлан да США армий авиацион корпус начальник гэнэрал Вэстовэрлан кэлшэн да куанэн вашлиймыштлан салам тэлэграммым колтэныт.

В. И. Лэнин 1917 ийыштэ. Ўлно (шолаштэ) РСДРП(б) ЦК-н вооружонно восстаньэ нэргэн В. И. Лэнинын возымо рэзольуцыжэ.

ВЛКСМ Цэнтральнэ Комитэтыштэ

ВЛКСМ Цэнтральнэ Комитэт 5 гыч 25 август мартэ школ-шамычын у тунэммэ ийлан йамдылалтмыштым тэргымэ „куштылго кавалэрий" рэйдым эртараш пунчалын.

Комсомол организацэ-влак садлан лийын „куштылго кавалэрий" бригадым организатлат. Нинэ бригадэ-шамыч шкэ ончыланышт тыгай тўнг йодыш-влакым шындышаш улыт:

1. Школ-шамычым туныктышо-влак дэнэ комплэктоватлымым тэргымаш;

2. Школ-шамычлан учэбник, учэбнэ пособий, возышаш арвэр ситышын уло, альэ укэ? Нинэ сату дэнэ торгайышэ организацэ-влакын кузэ полшэн шогымыштым тэргэн налмаш;

3. Школласэ библиотэк-шамычын могай улмыштым тэргэн налмаш.

ВЛКСМ Цэнтральнэ Комитэт тыгак школ-шамычын тунэмшэ-влакым приниматлаш да тунэмшэ-шамычлан повторно шыжэ испытаньылан йамдылалташышт полшымым тэргэн налаш кўштэн.

Чкалов, Байдуков дэн Бэльаков йолташ-шамычлан войэннэ званьым пумо

СССР Оборено Калык Комиссар Совэт Ушэм маршал Ворошилов йолташын приказшэ почэш Совэт Ушэм гэрой В. П. Чкалов йолташлан полковник званьым, Совэт Ушэм гэрой Г. Ф. Байдуков йолташлан майор званьым да Совэт Ушэм гэрой 1-шэ ранг войэнинжэнэр А. В. Бэльаков йолташлан бригинжэнэр званьым пумо.

Иубилэйнэ почто маркэ лэктэш

ССР Ушэм Наркомсвäзь Октьабрь социалист рэвольуцылан 20-шо ий тэммэ йубилэйлан почто маркэ сэрийым лукташ пунчалын.

Иубилэйнэ сэрийыштэ 12 тўрлӧ маркэ лийэш. Иктыштыжэ ССР Ушэм гэрб, молыштыжо 11 сойузно рэспублик-шамычын гэрбышт сўрэтлалтыт.

ССР Ушэм гэрбан маркэ 40 ырым, молышт 20 ыр дэнэ шогаш тўналыт.

Иубилэйнэ маркэ-шамыч кугу тираж дэнэ лукталтыт.

Пытартыш почто гыч эн интэрэснэ сэрыш

Шэргэ, пагалымэ Вачий

Вачий, мый тыйын сэрышэтым нальым. Пэш йывыртэн тачэ тыланэт ваш сэрышым возэм. Тый Кук нур пэлэ кыдалаш школым (Шэрнур район), „отличнэ" отмэткэ дэнэ тунэм пытарышыч. Тидэ пэш сайэ. Вачий йолташ, но ындэ ончыкыжым кушко тунэмаш кайаш шонэт?

Мый Йошкар Ола музыкальнэ-тэатральнэ училищыш тунэмаш пураш шонэм. Тидлан кызыт вийан йамдылалтам. Тиддэч посна колхозышто йўкын лудмашым организоватлэнам. СССР Вэрховно Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньым колхозник-влаклан лудын умылтарэм, пырдыж газэтым лукташ полшэм. Тыйат колхозлан кузэ полшымэт нэргэн мланэм возэт дыр. Тылэч коч возышашэм укэ.

Чэвэрын, Вачий йолташ!

Пионьэр салам дэнэ Иванов Вэньа.

Куптўр ПКШ, Торйал район.

И. А. Алмакайэв шкэ илышыжэ нэргэн ойлыш

Чодра воктэнэ лапка вэрэш сбрэмым кӱнчэн вич мучашан шӱдырым ыштымэ. Покшэкэ 5 комльа пум да кукшу оргажым оптымо. Оршанкэ районысо лагэрыштэ канышэ пионьэр-влак шӱдыр йыр погынэн шинчыныт. В. Крайэв костьорым ылыжта. Оргаж „шыдыр-шодыр“ шоктыктэн йӱлаш тӱналэш. Шэм шикш кавашкэ шикшалтэш.

Костьорышто мутым пэрвойак шукэртсэк школ пашам ыштышэ И. А. Алмакайэв налэш. Тудо ожно кузэ тунэммыжэ нэргэн кӱчыкын ойлэн пуа.

— Тэ, йоча-влак, — манэш Алмакайэв йолташ,—пийалан жапыштэ шочын улыда. Тэмдан вэрч кугу Сталин тырша. Тэмдалан тунэмашат, канашат чыла условийым ыштымэ. Мэмналан ожно тыгай илыш омэшнат кончэн огыл.

Алмакайэв йолташын ойлымыж дэч вара писатэль Шкэтанын эргыжэ, пионьэр—Майоров Шэмэр почэла мутым пэш сайын ойлыш. Апосэйэв барыньам куштыш. Тудо кушташ пэш мастар, йолжо мландышкат ок логал.

Тидын дэнэ костьор пэтырныш.

Волков Арсик.

Костьор сай эртыш

Лагэр дэжурный часым ончальат, площадкын лэктын горна дэнэ пуалтэн колтыш. Горнан чодрам шэргылтаршэ йӱкшӧ пионьэр-влакым стройыш ӱжын. Лач 3 минут жапыштэ тунэмшэ-влак стройыш шогалынат шуктышт.

Старшэ вожатыйын командоватлымыжэ почэш колонно чодра вэлыш ошкылын. Костьорыш кайшэ пионьэр-влакын сылнэ мурышт йуалгэ кастэнэ поснак чот шэргылтын. Тышкак горнан, тӱмырын йӱкшӧ ушнэн.

Тэвэ костьорлан йамдылымэ сбрал вэр. Покшэлнэ ужар шудан сбрэм, а йыржэ сылнэ чодра. Ужар шудо ӱмбалан пу комльа-шамычым, кукшу оргажым оптымо.

Пионьэр-влак чыланат костьор йыр погынэн шинчыч. Лагэрын старшэ вожатыйжэ Булыгин йолташ покшэк лэктын шогальат, кӱчыкын ойлэн костьорым почо. Огличнэ тунэмшэ пионьэрка Чэпайкина костьорым ылыжтыш. Тидэч вара райкомол сэкрэтарь Эрский йолташ Совэт Ушэмыштэ йоча-влакын пэлэдалтын кушмышт нэргэн да капиталист эллаcэ йоча-влакын орланэн илмышт нэргэн пионьэр-влаклан ойлэн пуыш. Тудо шкэ ойлымаштыжэ конкрэтнэ примэр-влакым ончыктыльо. Пионьэр-влак пэш куанэн колыштыч.

— Пионьэр-влак! Лэнин-Сталин партийын пашаж вэрч кучэдалаш йамдэ лийза!—манын Эрский йолташ шкэ мутшым кошартыш.

— Эрэ йамдэ улына!—манын пионьэр-влак сальутым пуышт.

Тидын мӧнгӧ сылнэ мут ойлымаш, мурымаш, куштымаш лийэ. Йоча-влак изи инсцинировкым ончыктышт.

Костьор пэш интэрэснэ ыльэ, чыла пионьэр-влакым куандарэн. Пэш сай каныш дэч вара йоча-влак мурым мурэн шкэ палаткышкышт ошкылыч.

В. М. Москвин.

Торъял район лагэрь.

Лагэрыштэ 40 пионьэр кана

Кызыт 40 тунэмшэ-отличник-шамыч Пэктубай районысо пионьэр лагэрыштэ канат, ончыко адакат отличнэ тунэмаш вийым погат. Нунын кокла гыч лагэрыштэ 25 пионьэр, а 15 йоча-влак лагэрыш толмэшкышт пионьэрыштэ шогэн огытыл ыльэ. Канымэ жапыштэ пионьэрыш пураш нуно шкэ ончыланышт задачым шындэныт.

Шукэртэ огыл пионьэр-влакын отрӓдысэ сборышт лийэ. Тидэ сборышто пионьэр-влак 15 йоча-влакым шкэ радамышкышт пуртышт. Пионьэрыш пурышо-шамыч торжэствэннэ обэщаньым пуышт.

Пионьэр-шамыч лагэрыштэ сайын канат: шашкэ, шахмат, домино, биллиард дэнэ модыт, сылнэ литэратурым лудыт, оборонно значок-влаклан нормым сдатлат. 1 августышто лагэрыштэ канышэ пионьэр-влак Прамнэк лӱм колхозын пэрвой бригадыжлан уржа вуйым погаш полшышт. Колхозник-влаклан кум кана куанымэ касым организатлэныт.

Кокымшо отрӓдын вожатыйжэ—**А. Йэфрэмов.**

Кок электростанцэ ыштaлтэш

Марий АССР Исполнитэльнэ Комитэт прэзидиум 1938 ийыштэ рэспубликыштэ йал озанлык кок электростанцым (кажныжым 100 киловат вийан дэч изи огылым) ышташ пунчалын. Станцым могай районэш ышташ альэ палэмдымэ огыл.

В. И. Лэнинын цэнтральнэ музэйжэ.
Сӱрэтыштэ: В. И. Лэнин—К. Маркс дэн Ф. Энгэльслан памáтникым почмо годым (1918 ий 7 нойабрыштэ) ойла.

Сойузфото.

Партийын кудымшо сйэздшэ

1917 ий 8 августышто (тошто шот дэнэ 26 ийульышто) Пэтроградэш большэвик партийын кудымшо сйэздшэ погынэн. Сйэздыштэ рэшайушо йӱк дэнэ 157 дэлэгат, совэщатэльнэ йӱк дэнэ 112 дэлэгат лийын.

Сйэзд дэч изиш ончыч (тошто шот дэнэ 3-4 ийульышто) Пэтроградыштэ пашазэ-влак кугу дэмонстрацым ыштэныт. Тидэ дэмонстрацэ руш рэвольуцым атыландараш пэш кугун полшыш. Но тидэ дэмонстрацым контррэвольуционно буржуазий тэмдальэ. Тиддэч вара буржуазий рэвольуционьэр, большэвик-шамычым покташ тӱгальэ. Сандэнак партийын кудымшо сйэздшэ пэлэ лэгальнэ обстановкышто пашам ыштэн. Контррэвольуционно буржуазий большэвик-влакым поктылын. Тидэ шот дэнак Лэнинлан шылаш вэрэштын. Лэнин сйэздыштэ лийын огыл. Но тудын идэйжэ дэнэ, тудын ончыктымыж дэнэ, Сталин йолташын вуйлатымыжэ почэш сйэзд шкэ пашажым ыштэн.

Сйэздын важнэ вопросшо—Сталин йолташын кок докладшэ ыльэ: ЦК-ан политик отчотшо дэн политик положэньэ нэргэн доклад да рэвольуцын у этапыштыжэ партийын тактикшэ нэргэн. Нинэ доклад ыштэ Сталин йолташ рэвольуцын у этапшылан лэнинский анализым пуыш да тыжэчын лэкшэ партийын тактикшым пэш чапльын обоснoватлыш.

„Тӱн задачэ,—ончыктыш Сталин йолташ,—кызыт улшо властьым сӱмырал шуаш кӱлмӧ идэйым пропагандироватлымаш...

Тунам власть врэмэннэ правитэльствэ кидыштэ ыльэ. Власть Совэт дэк тыныс куснэн кэрташ огыл улмаш. Сандэнэ Сталин йолташын ойжо почэш VI-шэ сйэзд „чыла власть Совэтлан“ лозунгым ик жаплан нальэ да вооружонно восстаньэ лозунгым выдвигатлыш. Но тидэ Совэт власть вэрч кучэдалмаш дэч отказымым ыш ончыкто, а рэвольуцым ыштымэ дэнэ Совэт властьым ыштышашым ончыктэн.

Партийын у тактикшэ нэргэн Сталин йолташын ойжо дэнэ сйэздын чыла участникшак кэлшэн огыл. Ик мыньарак дэлэгатшэ (Ногин, Ангарский, Йурэнэв, Володарский) тэкущий момэнтым аклымэ дэнэ кэлшэн огытыл, контррэвольуцын кидыштыжэ власть куснымым отрицатлэныт, вооружонно восстаньэ нэргэн лозунгым жаплан кэлшыдымашэш шотлэныт, пролэтариат шкэ дэчшэ масcым корангда да шкэдак кодэш, манын лӱдыктэныт.

Нинэ тушман-шамыч „чыла власть Совэтлан“ тошто лозунгым йӧралан шотлэныт. Нуно тунамсэ Совэтын могай улмыжым ужын огытыл. А тунам Совэтым мэньшэвик дэн эсэр-шамыч вуйлатэн шогэныт. Тудо Совэт буржуазий лагэрыш мунчалтэн волэн да рэвольуцо ваштарэш выступатлэн.

Тошто лозунгым чынлан шотлышо да вооружонно восстаньэ ваштарэш шогышо-шамычлан Сталин йолташ пэнгыдэ отпорым пуэн.

Антилэнинский, чынжэ контррэвольуционно шонымаш дэнэ кызытат фашизм лагэрыш мунчалтэн волышо Бухарин сйэздыштэ выступатлэн. Тудо пролэтар рэвольуцыштo пролэтариатын йалысэ йорло-шамыч дэнэ ушэмжым отрицатлэн, крэстьанствэ импэриалист буржуазий дэнэ чак ушнэн, манын ойлэн.

Политик положэньэ нэргэн пунчал ваштарэш Прэображэнскийат выступатлэн. Сталин йолташ Бухарин дэн Прэображэнскийын троцкистский позицыштым тӱжвакэ луктын.

Сталин йолташын пумо пунчалжым 4 воздэржавшийсэ дэлэгат дэч молыжо чыланат принимaтлышт. Тудо пунчалэш вооружонно восстаньым организоватлаш да вийым йамдылаш, властьым шупшын налаш виктаралтшэ, партийын у тактикшэ ончыкталтын. Тӱгэ гынат, тидэ восстаньым тунамак ышташ ӱжмым ончыктэн огыл. Мӧнгэшла, сйэзд шижтарэн: „пролэтариат буржуазийын провокацыжлан вэрэштшаш огыл, а тудыжо жап шумо дэч ончыч кучэдалмашкэ пролэтариатым кызыт ӱжаш пэш жэлатлa ыльэ“ (VI сйэздын протоколжо, стр. 241).

Сйэздын ончышаш пашаштыжэ шогышо чыла моло вопрос тӱн вопрос—вооружонно восстаньэ дэн властьым шупшын налмэ нэргэн вопрос дэнэ кэлыштаралтын ончалтын ыльэ.

Сйэзд ЦК-аш 21 члэным да 8 кандидатым сайлыш. ЦК члэн-шамыч коклаштэ Лэнин, Сталин, Свэрдлов, Дзэржинский, молат сайлалтыныт ыльэ.

Мэмнан партийын историйыштыжэ VI сйэзд поснак кугу вэрым нальэ. Сйэздын пунчалжэ у условийыштэ большэвик-шамычын тактикыштым палэмдэн пуыш. Партий дэн пашазэ классым адакат чотырак чумырыш, рэвольуционно движэньылан нигунам лийдӱмыла угыч нӧлталалташ нэгыз лийэ. Сйэздыштэ палэмдымэ тактикым да тудын чыла пунчалжым тайыдэ шуктэн шогымаш Кугу Октьабр Социалистичэский Рэвольуцын сэнгышашыжым ончыч гочак палэмдыш.

ЙОЧА САНАТОРИЙЫШТЭ

1929 ий дэкабрь тӱнгалштэш Наркомздрав мыйым марий областьыш йоча ончӓш колтыш. Толмэкэм вигак шэмэр - йоча-шамычлан кас амбулаторийым кэнгэжым канымэ санаторийым савыраш пижым. Санаторийым ыштэн шукташ куштылго пашак огыл. Чыла кӱлэш: Врачлан эн пэрвойак кабинэт дэн тӱрлӧ мэдицин ӱзгарым ситышын йамдылыман. Варажым йоча-шамычлан возын канаш койко, тудлан кӱпчык, матрас, вакш лэвэдыш кӱлэш. Чылажымат шканэмак погэн курышталаш вэрэштын. Тугэ гынат, йоча санаторийым почна. Ты кандаш ий коклаштэ Санаторийыштэ ий йэда 180—230 йоча-влак шкэ тазалыкыштым пэнгыдэмдышт. Тэний кэнгэжым пэрвой смэныштэ 87 йоча-влак канэныт. Кокымшо смэныштэ 90 йоча кана.

У тунэммэ ийлан нуно вийым погат, чот калитлалтыт, тунэммэ ийым йывыртэн вучат,—манын санаторий вуйлатышэ Йэвгэнийа Исаковна Майофис йолташ ойла.

—„Ожно мэмнан ача-авана изи улмышт годым тыгай канышым омэшыштат ужын огыт ул. А тэний совэт власть шэмэр калык вэрч пэш чот тыршэ: школыштo тунэмаш чыла условийым ыштэн, кэнгэжым санаторийштэ канэм. Кызыт мый, тыштэ пэш сай канэм. Кап-кылэм тазангдэм, тӱрлӧ модыш дэнэ модам. Адак книгам, журналым, да газэтым лудын шогэм,—манэш санаторийыштэ канышэ **Данилова Нина.**

Кочмэкэ 10-минут нарэ каналтымэк, йоча - шамыч чыланат йӱштылаш погынат.

Ваннышкэ йандар лэвэ вӱд йога, эрэ йӱштылмэт вэлэ шуэш. Йӱштылмӧ дэч ончыч могырыштым калитлэн кэчыштэ 10—15 минутым кийат.

Тиддэч вара Тамара (воспитатэльница) дэн Кэдрова (пэдагог) тӱрлӧ модыш дэнэ модыктат, газэт дэн сылнэ литэратурым лудын умылтарат.

—Роза Пэкшубайэва, Атлашкина Роза да Богатырьэва Ньура домино дэнэ модаш пэш йӧратат, нуно эрэ модыт. Головин Вайса дэн Пэнькова Нинан шашкэ пэш йӧратымэ модышышт.

—Лудмо залыштэ тӱрлӧ газэт, книга, журнал-шамыч ӱстэл ӱмбалнэ тич кийат. „Мурзилка“,„Крокодил“, „Еж“ тулэч моло сылнэ журнал-шамычым йоча-шамыч куанэн лудыт. Тымайэв Вайса лудэш, а молышт пылшым шогалтэн колышт шинчат.

—Лудшо-влак дэч умбалнырак, сад пӱмалнэ тӱрлӧ музык йӱк дэн тӱмыр йӱк площадкым шэргылтара. Тыштэ Зидин балалайкым шокта, Коротков тӱмырым кыра, а молышт нунын музык почэш куштат, мурат.

Ильан Йапык.

Сӱрэтыштэ (пурла гыч шолаш) СССР путэн сообщэний калык комиссар Л. М. Каганович йолташ, Совэт Ушэмысэ гэрой-шамыч В. П. Чкалов, Г. Ф. Байдуков Москосо кӱртньӧ корно узло стахановэц кривоносовэц-шамычын 1937 ийысэ 30 ийульышто лийшэ погынымашын прэзидиумышто. (Сойузфото).

ШОЛШО НУР

Порсын йарым дэн тӱрлалтын
Ӱжаражэ чэвэргэн.
Чӱчка воштыл кожэр вачын,
Укш парча дэн модылдэн.

Йал мучашсэ корно дэнэ
Тымык йужым шэргылтэн,
Жэнйкэ лэктэ пэш эрдэнэ
Колхоз нурышко лӱшкэн.

Тэнгыз сэмын ловыкалтын
Шолын шога мэмнан нур.
Чаплэ шурно погалт толын
Шэргылтэш йыр машин мур.

Толын улыт ӱдыр-шамыч,
Ӱдыр-шамыч кэч куштат;
Писэ жнэйкым виктаралын
Комсомолка Ольукшат.

Тэвэ тушто комбо сэмын
Отыллажым шэрылдэ,
Йогалт кодшо парча-влакым
Звэна погэн чумырэн.

Шолшо нурысо куанжэ
Тэмын тич мэмнан шӱмэш.
Шолын лэкшэ мурынажэ
Кайжэ Сталин дэк шумэш.

Йыр вашталтын илыш курым,
Сталин курым пийалан.
Моктэна мэ шолшо нурым,—
Улан илыш чылалан.

Шурнынажэ сайын шочын,
Машина тӱрэд эрта.
Нур лӱшка йыр—пуйто толкын,
Паша кумылым нӧлта.

Ончыш кэчэ шыргыжалын,
Ший йоллажэ модылдат.
Нур покшэлнэ ратын-ратын
Йыр суслажэ шочылдат.

Чалай Васлий.

Кэнгэж каникулым сай эртарэм

Мый, тэний Помар ПКШ-ын (Звэнига район) VI классшым „отличнэ“ отмэткэ дэнэ тунэм пытарышым. Кызыт каникул жапыштэ йоча-шамыч дэнэ пырльа чодраш мӧр погаш, йӱштылаш коштам.

Адак „Иамдэ-лий,“ „Рвээ-коммунист,“ да „Марий коммун“ газэт-влакым чарныдэ лудын шогэм, М. Горькийын „Песня о буревестнике“, „Как сложили печку“ да А. С. Пушкинын „Сказки“ дэн „Метель“ кнага-шамычым лудын пытарэнам.

Актуганов Микалэ.

ОРИНАН ЗВЭНАЖЭ

Пэтрова Орина „Эр-кэчэ“ колхозысо (Ронго район) йытын кӱршӧ пионьэр звэнам вуйлата. Тудын звэнаштыжэ куд кугурак пионьэр-шамыч улыт. Нуно чыланат йытын пашам вийан ыштат. Тэвэ Стольаров Макси дэн Малахайэв Кости кажнэ кэчын 80-90 кылтам кӱрыт. Канымэ жап годым тӱрлӧ газэт дэн журналым йӱкын лудыт. Пионьэр звэна колхозлан шуко полша.

Ильан Иапык.

Эр. Сэрдэж энгэр сэр. Кэчат шукэртэ огыл вэлэ лэктын. Нӧлпэр, арама лонгаштэ тӱрлӧ кайык муро шэргылтэш. Адак коклан изи мардэж дэнэ лышташ-шамыч тарванат.

Энгэр сэрыштэ кок пачашан кугу школ пӧрт шинча. Тыжакын кызыт пионьэр лагэрым ыштымэ.

Лагэрыш пурымо капка валнэ йошкар тарайэш кугун гына возымо шинчалан пэрна:

> *Сернурский районный лагерь юных пионеров имени Серго Орджоникидзе*

Кудовэчыштат, площадкыштат, моло вэрэат альэ йоча йӱк ок шокто. Кужу мэнгэ вуйышто йошкар флаг гына шыма мардэж дэнэ лойгалтэш. Лагэр тамлэ омо дэнэ мала.

Лагэрын канцэльарыштыжэ малышэ укэ. Тушто тачэ—дэжурный Жэрэбцова Вальа, тудо ок малэ.

Вальа часым ончальэ. 7 час. Пучым кидышкыжэ налын эр йужым шэргылтарэн колтыш. Лагэр йол ӱмбак шогальэ. Зарӓдкэ. Тудын мӧнгӧ пионьэршамыч вакшыштым тӧрлатат. Кэч кӧжат шкэ вэржым писын да йытыран тӧрлаш тырша. Ош комбо-шамыч вӱдыш куржмо сэмын шӱргӧ мушкаш Сэрдэж вӱдыш куржыт. Вӱд йандау гай ару. Нунын кидыштышт щотко, пуй порошок, шовын, шӱргӧ шовыч модэш вэлэ.

Иамдэ!

7 часат 45 минут. Адакат пуч йӱк йонгалтэш. Пуч линэйкыш ӱжэш. Линэйкыштэ рапорт тӱнгальэ.

— Вожатый йолташ, мыйын отрӓдыштэ 26 пионьэр, линэйкыштэ чыланат улыт!—3-шо отрӓд совэт вуйлатышэ Жэлонкин Миклай раш каласэн пуыш. Пытартышлан дэжурный **Вальа Жэрэбцова** рапортовайа. Тудын отрӓдшэ эн ончылно.

Лагэр начальник Йандулов йолташ лагэр илышым сайэмдымэ да рэжим шуктымо шот нэргэн ик мыньар мутым каласа. Тунамак тӱмыр, пуч шэргылт кайат.

Лагэр кэчэ тӱнгальэ...

8 час. Эр кочкышын тамлэ пӱшшо тымык йамлэ йӱж дэнэ ик вэрэш ушнэн нэрым чыгылта. Коч куш кай, кэч куш онта.

(Мучаш 4 шэ могырышто).

3-шо могыр „Йамдэ лий“

68

Кэнгэж каникулым тэ кузэ эртарэда?

Тидэ йодмашым мэ „Марий йал" колхозысо пионьэр-влаклан пуэн улына ыльэ, нуно млаина тыгай вашмутым колтэныт:

Мый тэний Мэдвэдэво ПКШ-ым отличнэ тунэм пытарышым. Кызыт каникул жаплан колхозышто улам. Иытыным кӱраш полшэм. Иара годым йоча-влак дэнэ пырльа кол кучаш, чодрашкэ понто погаш коштына.

Мэмнан колхоз гыч тэний лагэрыш улыжат Митьукова вэлэ мийэн тольо. Молышт чыланат мӧнгыштак улыт. Мӧнгыштӧ каныша-влакын йара жапышт нимолан йӧрдымын эрта. Вуйлатыша укэ дэнэ нимогай пашат ок ыштэлт. Мэ тӱрлӧ модэльым ыштынэна. У модыш дэнэ модмынат пэш шуэш. Экскурсийыш коштнэна. Тӱрлӧ сӧрал книга-влакым луднэна. Но мэмнан каникул жапна нэргэн пионьэр организацат, комсомол организацат огыт шонэлтэ. **Савинов Сэргэй.**

* * *

Мый тӱнгалтыш школым тунэм пытарышым. Отлично тунэм пытармэмлан похвальный грамотам пуышт. Ындэ Иошкар-Ола 4 №-ан ПКШ-ыштэ тунэмаш тӱнгалам.

Мэмнан вожатый ала улo, ала укэ, омат палэ. Пионьэр сбор лиймаш укэ. Мэ кэнгэж каникул жапыштэ сай канаш шонэна. Тугэ гынат, млаина полшышо укэлан лийынак, кӧ кузэ шона, тугэ вэлэ кана. Сандэнак йоча-шамычын дисциплинышт лушкаш тӱнгалын, хулиганланат. Тидым иктат ужшо укэ. **Плотникова Гайа.**

* * *

Кодшо кэнэж мартэ мэмнан вожатыйна Кузьмина Начуш ыльэ. Вара Шурэйэвам шогалтэныт, кызытат тудак ала мо? Лачшым ом шинчэ, но тудым мэ иканат ужын огынал.

Модмо нэргэн, организованнэ экскурсийыш коштмо нэргэн шонымэнат огыл. А кызыт оборонно значоклан нормым сдатьлаш, тӱрлӧ модэльым ышташ могай сай! Мыйын шонымаштэ паша тыгай начар улмын тӱн причинжэ—вожатый укэштэ. Райкомол кунам вожатыйым пуа гын? **Румянцэва Шура.**

Рэдакцэ дэч:

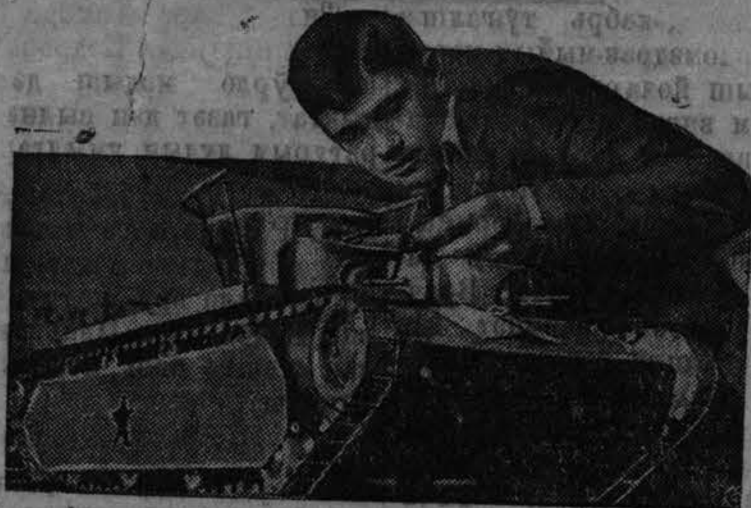
Мэмнан рэдакцыш кажнэ кэчын дэткор-шамыч дэч шуко сэрыш пура. Нунын кокла гыч шукышт каникулым эртарымэ нэргэн возат. Шуко колхозлаштэ, прэдприйатылаштэ, сэлалаштэ каникул сайын эртымэ нинэ сэрыш-влак гыч пэш раш койэш. Иоча-шамыч каникул жапыштэ волэйбол, шашкэ, шахмат, моло тӱрлӧ модыш дэнэ модыт. Экскурсийым организатлат. Чодраш, олыкыш гэрбарийым, тӱрлӧ саскам погаш, энэрыш кол кучаш коштыт. Нуно шокшо кэчэш могырыштым калитлат, йӱштылыт, молат. Газэтым, сылнэ литэратурым йӧратэн лудыт, шыжэ испытаньылан йамдылалтыт.

Мутат укэ, каникул жапым тыгэ вэсэлан, культурно эртарымаш йоча-влаклан пэш кугу пайдам конда. Жап вэсэлан эрта гын вэлэ вуйат кана, кап-кылат пэнтыдэмэш.

Шуко колхозлаштэ, прэдприйатылаштэ пионьэр отрäд, звэнэ, форпост-шамыч каникулым сай организатлэныт. Шуко вэрэ йоча-влаклан колхоз-шамычат чот полшат.

А вот „Марий йал" колхозышто (Иошкар-Ола р-н) паша йӧршэш тупуй корно дэнэ кайа. Тыштэ пионьэр отрäдат нымом ок ыштэ, колхозат йоча-влакын канышышт нэргэн шоналтэн огыл. А Иошкар-Ола райкомол гын, туштo мо ыштэлтмым огэшат шинчэ. Тыштэ йоча вэрч тыршымашын пушкыжат укэ.

Мэ каникулышто улшо йоча-влакын йара жапыштым сайын организатлаш Иошкар-Ола райкомол дэч трэбытлэна. Мэмнан сэрыш почэш мо ыштэлтмэ нэргэн вашмутым вучэна.

Кийэв оласэ (Украин ССР) 125 номыран школышто тунэмшэ Кольа Ткачуков сэмырык шофэр-влак курсым тунэм пытарэн. Тунэм пытармэкыжэ тудо танкын дэнжущий модэльжым ыштэн.
Сӱрэтыштэ: Кольа Ткачуков шкэ модэльжэ дэнэ.

ТИДЭ КИНО ФИЛЬМЫМ ОНЧЫЗА

Мӱндӱр Эрвэлын кушмыжым, вийангмыжым ончыктышо фильм

Мӱндӱр тайгаштэ, Манчжур граница воктэнэ большэвик-влак у кӱртньӧ корным ыштат. Шакшэ Йапон имэриалист тидэ кугу пашам шыдэшкэн ончa. Строитэльствын начальникшылан Йапон шпион, кӱсэнышткэ партийнэ билэтым коштыктышо, троцкист Зарэцкий шога. Тудо тӱрлӧ сэмын Йапоноза-шамычлан полша, строитэльствым кӱрлаш тӧча.

Кӱртньӧ корно трассэ шӧртньӧ курык гоч кайшаш. Зарэцкий строитэльствэ пашам шуйышаш вэрч пэрэвал коч тоннэльым ышташ шӱда. Тидым ышташ кок ий утла кӱлэш ыльэ.

Строитэльствэ начальникын помощникшэ, пэнтыдэ большэвик Штокман шӧртньӧ пэрэвалым пудэштараш да корным кӱчык жапыштэ ыштэн шӱкташ тэмла. Штокманын тидэ планжым край вуйлатышэ Михаил Сэмьонович пэш сайлан шотла.

Зарэцкий тидэ планым шуктымаштэ тӱрлӧ саботажым ыштылэш. Зарэцкийлан Йапон развэдчик, Цой полша. Тыштэ Йапон развэдкын Совэт Ушэмыш шпион-шамычым кузэ колтылмыжо пэш раш ончыкталтын. Тидлан лийын Йапон развэдкэ тӱрлӧ шакшэ йӧным кучылтэш. Паша тыгэ лийэш: границ вэс вэлнэ, мэмнан пограничник-влакын шинча ончылнышт плотышто ныл китай партизан-шамычым строитлэн шогалтымэ. Цойат нинэ партизан-шамыч коклаштак Иапон офицэр нуным иктыйктын лӱйэн пуштэда. Чэрэт нылымшэ йэнг дэк—Цой дэк шумо годым тыгай махинацэ ыштэлтэш: лӱймӧ дэч ончыч Цой аралалтшэ лийын вӱдышкӧ тӧршта. Иапон офицэр вӱдыштӧ Цойым лӱйшын койэш. Цой совэт сэрыш ийын толэш. Тидын дэнэ Цой мэмнан пограничник-влак ончылан тудым ончыкташ тӧчэн: пуйто тудо Йапон офицэр дэч утлэн кэртын, Цой пуйто талэ рэвольуционьэр. Иапон пульа дэч „аралалтшэ" йэнгын чын тӱсыжым палаш йӧсӧ. Сандэнак Цой Штокман отрäдыш шӱшкылт кэртын.

Шпион-шамыч Штокманым пушташ рэшитлат. Тыгэ Штокманын планжым кӱрлаш тӧчат. Цой Штокманым тайгаштэ вангэн коштэш да лӱйа, Штокман чот сусырга, но ок коло. Михаил Сэмьоновичын самольот дэнэ кондымо хирург Штокманын илышыжым аралэн кода. Штокманын пашажым ик жаплан шукташ шогалтымэ комсомолэц Малиэнко шӧртньӧ пэрэвалым сайын пудэштара.

Шпион-шамычын пашашт тӱжвакэ лэктэш. Зарэцкийым арэстоватлымэ. Цойым китай йошкар партизан Ю-Шань пуштэш.

Тэвэ тыгай „На дальнем востоке" лӱман пэш чаплэ фильмын сьужэтшэ. Тидэ фильм П. Павлэнкон „На востоке" лӱман романжэ гыч сэралтын. Сцэнарийым П. Павлэнко дэн С. Радзинский сэрэныт. Фильмын рэжиссоржо—Марьйан. Артист-влак: Богольубов, Болдуман, Кошкина, Уральский, Дорохин шочмо эллан прэданнэ улшо совэт калыкын образшым сайын пуэн моштэныт.

„На дальнем востоке" фильм Мӱндӱр Эрвэлын кушмыжым, вийангмыжым пэш раш ончыкта. Тидэ фильм тушман-шамычын пашаштым лаштырташ, бдительносым нӧлташ туныкта.

Лишыл жапыштэ „На дальнем востокe" кино сӱрэт мэмнан рэспубликысэ кинотэатрлаштат ончыкталташ тӱнгалэш. Иоча-влак тидэ фильмым ончыдэ ида код.

СЭРДЭЖ ЭНГЭР СЭРЫШТЭ

(МУЧАШ)

чал эрэ сылнэ тӱс! Столовыйыштат патэфон сылнэ дэч сылнэ мурым мура. Чыла вэрэ вэсэла.

Кочмэк отрäд, звэна да тӱрлӧ кружок-шамычын пашашт тӱнгалэш. Иван Васильйэвич шкэнжын фотокружокшым пашаш вӱдэн кайыш. Вальа Жэрэбцован хор кружокшо сылнэ муро дэнэ пашалан тӱнгальэ:

Широка страна моя родная,
Много в ней лесов полей и рек,
Я другой такой страны не знаю,
Где так вольно дышит человек!

Физкультур площадкыштэ „лоп" да „лоп" мэчэ тӧрштылэш, воштылмо куанымэ йӱк Сэрдэж энгэрым лэвэдэш. Туштак БГТО значоклан нормым сдайат. Тӧрштылыт, куржыт. Тэвэ Льовка Богданов чот тӧрштымыж дэнэ чылам ӧрыктарыш. Тудо нормо дэч утыжым тӧрштэн.

Йӱштылмаш, модмаш, муро йӱк, воштылмо йӱк, радио дэн патэфонжат, адак изи пионьэр Коршунов Стапанын ныжылгэ гитаржат, балалайкэ дэн гармоньжат ик вэрыш ушнэн чоным тарватат. Вот сылныжэ куштo! Кумыл кӱза. Тӱшка илыш куанымашлан лагэр, моткоч пойан.

Жап шкэ жапшым эрэ покта. Куанэн йӱарлымэ дэнэ кэчэ эртымымат от шиж.

Тэвэ 9 часат шуэш, кэчат койдымо лийын. Рвэзэ-шамыч Сэрдэж вӱдым мурыктыл йӱштылын адак лагэрыш толыт. Нуным тамлын ӱппалтшэ кочкыш вуча.

Адак линэйкэ, Пуч да тӱмыр йӱк почэш йошкар флаг мэнгэ вуй гыч вола... 10 час лишэмэш. Лагэр тымыкын малэн колта. **Ф. Димитрийэв.**

МЛАННА СЭРАТ

Млаина свидэтэльствым кунам пуат гын?

Тунэммэ ий пытымэ дэч вара жап йатыр эртыш. Тугэ гынат, йатыр школлаштэ 4-шэ классым пытарэн лэкшэ-шамычлан тунэм пытарымэ нэргэн свидэтэльствым альат пуэн шуктэн огытыл. Тэвэ Ашламаш тӱнгалтыш школын 4-шэ классым тунэм пытарышэ-шамычат свидэтэльствэ дэч посна коштыт. Нуно школ вуйлатышэ дэк свидэтэльствым йодаш йатыр кана толыныт. А школ вуйлатышэ Вшивцэва йоча-влакым мӧнгэш-оньэш арам коштыкта.

Тыгай ӧрмаш пашалан Ронгороно мучашым ышта гын, йӧра ыльэ. **Г.**

Врид. отв. редактора—
К. А. ЛЭНСКИЙ.

Упол. Марлита № А—213. Тираж 7360 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „Марий Коммун"